

castellum

VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS
VAN KALKEN EN LAARNE

www.waldack.be/castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
JAARGANG XXII – NR. 4 – DECEMBER 2005

Provincie
West-Vlaanderen

Centrale Bibliotheek

castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

BESTUUR

- Erevoorzitter: **Jonkheer de Pessemier 's Gravendries,**
Slot van Laarne, 9270 Laarne
- Voorzitter: **Marcel Meys,**
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken, tel. 09 367 55 06
- Secretaris: **André Van De Sompel,**
Kruisenstraat 70, 9270 Kalken, tel. 09 367 83 54
- Penningmeester: **Lieven Hanselaer,**
Koffiestraat 61, 9270 Kalken
- Bibliotheecaris: **Antoon Afschrift,**
Brandemanstraat 93, 9270 Laarne
- Redactiesecr.: **Eric Balthau,**
Termstraat 80, 9270 Laarne
- Leden **Dirk Clerick,**
Nerenweg 72, 9270 Kalken
Luc De Ruyver,
Apostelhuizen 8a, 9270 Kalken
Johan R.J. De Wilde,
Varensbos 29, 9920 Lovendegem
Felix Waldack,
J. Van De Veldestraat 7, 9270 Kalken,
tel. & fax 09 367 80 92 - e-mail: felix@waldack.be

Verantwoordelijke uitgever:

Marcel Meys,
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

EDITORIAAL

Het is de gewoonte bij een jaarwisseling even terug te kijken op het voorbije werkjaar.

2005 was een jaar met een uitzonderlijk gevarieerd aantal taken.

Medewerking aan de Nacht van de Geschiedenis (Davidsfonds, 23 maart), Openmonumentendag, Laarne-Kalken Creatief en voordrachten vormden het "openbare" deel ervan. Zo stond bestuurslid Johan De Wilde borg voor exacte informatie met betrekking tot de heksenprocessen uit het begin van de 17de eeuw.

Vooraf studenten vonden de weg naar onze bibliotheek- en documentatieruimte. Afgevaardigde bestuursleden in de gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening, de cultuurraad, de raad voor toerisme, het jumelagecomité en de werkgroep HEKSenVUUR staan garant voor een correcte inschatting van historische achtergronden.

Een belangrijke uitdaging was de opstarting van een onderzoeksproject met betrekking tot woningen op de lijst van waardevol bouwkundig erfgoed.

In dit tijdschriftnummer krijgt de lezer een summier overzicht van de uitgevoerde huisbezoeken.

In een tweede artikel werkte Johan De Wilde een van de thema's van OMD 2005 uit, namelijk aandacht voor de dreven in het Laarnse dorpscentrum.

André De Rijcke tot slot bezorgde ons een korte mijmering uit zijn jeugd in Laarne. Uiteraard danken we, naar jaarlijkse gewoonte, onze beschermende leden, ereleden en steunende leden met een vermelding achteraan dit nummer.

Op de werkplank voor het eerste semester van 2006 staan eveneens interessante items waarbij bestuursleden van onze kring nauw bij betrokken zijn.

Zo geeft medebestuurslid Johan De Wilde, op vraag van het comité HEKSenVUUR, op 3 maart 2006 om 20 uur in de raadszaal van het gemeentehuis in de Dorpsstraat te 9270 Laarne, een voordracht rond de familie van Erpe - van Zuylen. Die familie had tijdens de periode van de heksenvervolgingen de heerlijkheid Laarne in bezit.

In samenwerking met Davidsfondsafdelingen Kalken en Laarne wordt op dinsdag 21 maart 2006 om 19.30 uur de Nacht van de Geschiedenis ingericht. Geert Afschrift verzorgt dan de voordracht "Vondelingen in Laarne en Kalken". Plaats van het gebeuren: zaal Parochiehuys, Kalkendorp 26, 9270 Kalken.

De gegevens uit het onderzoeksproject rond woningen uit de lijst van waardevolle gebouwen, voornamelijk met betrekking tot interieurversieringen, worden trouwens ter gelegenheid van Erfgoeddag verwerkt in een tentoonstelling. Dat gebeurt in samenwerking met de Stichting Sint-Pietersfeest Kalken. Die tentoonstelling gaat door op zondag 23 april 2006 van 10 tot 18 uur in zaal Koninklijke Harmonie, Koffiestraat 72, 9270 Kalken.

We kunnen ook melden dat gewerkt wordt aan een boek over de kunstschaten in de Kalkense parochiekerk. Het boek met als werktitel *De Sint-Denijskerk van Kalken. Een spirituele ruimte waar plaats is voor Kunst*, moet het resultaat worden van een seminarieproject door studenten Kunstwetenschappen van de Universiteit Gent onder leiding van Prof. Dr. Claire Van Damme. Architecten Remi en Lieven Hanselaer zorgen voor een uitvoerige inleiding over de bouwgeschiedenis van de kerk.

We besluiten dit editoriaal met een oproep. Mevrouw Flavie Roquet, Bruggestraat 21, 8830 Hooglede (Flavie@pandora.be) werkt aan het boek *1001 Vlaamse Componisten*. Zij verwerkt daarin gegevens over iedereen die als componist bekend staat. Ondergetekende bezorgde gegevens over de Kalkense dokter Jozef Van De Velde (1871-1939) als componist. Wie denkt dat ook andere plaatselijke mensen muziekstukken componeerden, kan gerust met mevrouw Roquet contact opnemen.

André Van De Sompel

DE DREVEN IN HET DORPSCENTRUM VAN LAARNE

Johan R.J. De Wilde

Al decennia lang is het slot van Laarne een toeristische trekpleister van formaat. Het lijkt wel hét symbool te zijn van deze gemeente. Toch is dit niet de enige troef die Laarne rijk is. De bezoeker vindt in de dorpskern van Laarne ook andere landschapselementen, die al eeuwenlang mee het uitzicht van de gemeente bepalen. Op luchtfoto's springen ze meteen in het oog. Maar ze zijn zo vanzelfsprekend dat men er stilzwijgend aan voorbijgaat. Wij doelen op de diverse dreven die men in de onmiddellijke omgeving van het slot terugvindt.

In deze bijdrage willen wij nagaan waar de dreven zich precies bevinden, welke namen ze droegen en dragen, hoe oud ze zijn, en welke veranderingen ze in de loop van de eeuwen ondergingen. Bij de laatste vraag spitst het onderzoek zich vooral toe op de diverse boomsoorten, hun aantallen en ouderdom. Kappingen en nieuwe aanplantingen zijn een wezenlijk bestanddeel van dit verhaal. Tevens willen wij nagaan wie de eigenaars waren en of er in het verleden bewoning was langs deze wegen. Ons onderzoek wordt bemoeilijkt door verschillende factoren. De eerste moeilijkheid bestaat erin dat er, vóór de negentiende eeuw, nauwelijks enig kaartmateriaal bestaat van het centrum van Laarne. Twee uitzonderingen op deze regel zijn: een tekening in Antonius Sanderus' *Flandria illustrata* uit 1641 (zie afbeelding 1) en de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (jaren 1770) ¹. De eerste geeft enkel de omgeving van het kasteel weer, de tweede toont het hele grondgebied van de parochie Laarne.

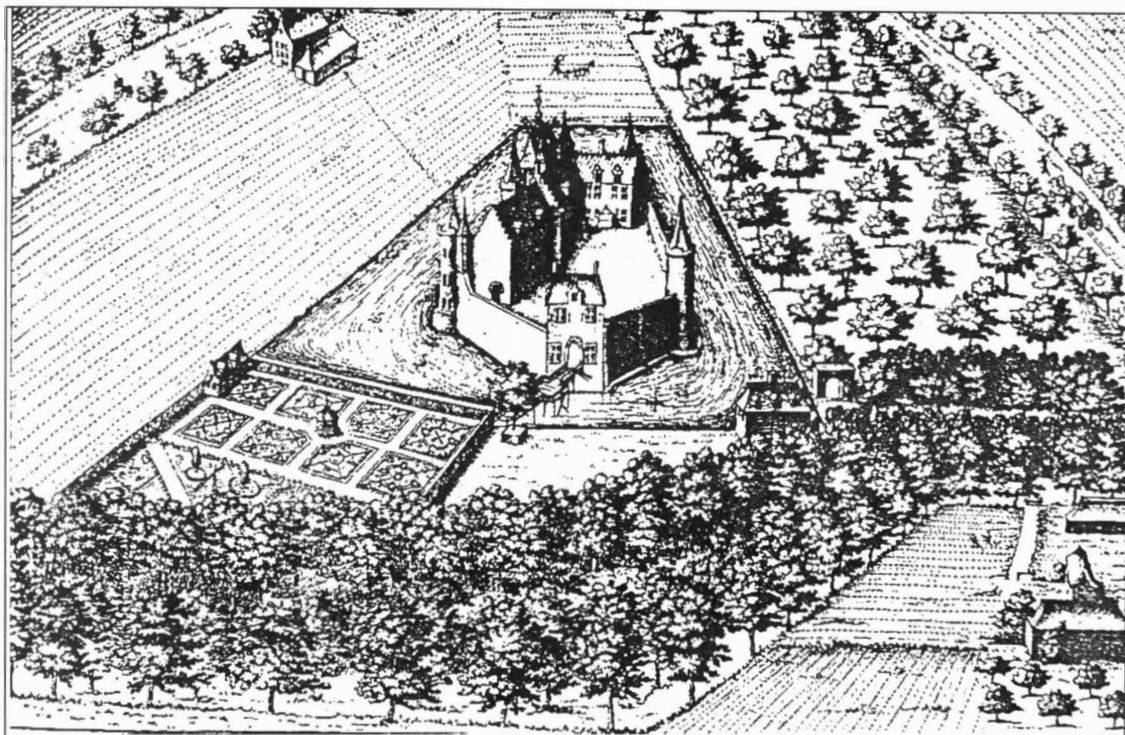
Voor wat betreft de negentiende eeuw, er bestaat een kaartboek van de gehele gemeente Laarne ². Maar de kaartbladen waarop de dorpskern en het kasteel waren weergegeven, ontbreken. Bijna vier decennia later gaf P.C. Popp de kadasterplannen van Laarne uit ³. De kadastrale legger erbij geeft voor elk perceelsnummer de oppervlakte, een omschrijving, een klassering en het belastbare inkomen van ieder perceel.

¹ Brussel, Koninklijke bibliotheek van België, Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris. Heruitgegeven op verkleinde schaal door het Gemeentekrediet in 1965.

² Gent, Rijksarchief, Kaarten en plans nr. 2087.

³ Archief van de Vereniging voor lokale geschiedenis van Kalken en Laarne, P.C. Popp, Atlas cadastral de Belgique. Province de Flandre Orientale. Arrondissement de Termonde. Canton de Wetteren. Plan parcellaire de la commune de Laerne, Brugge, z.j. (1860). Voor een detail van het dorpscentrum, zie afbeelding 6 in dit artikel.

Ook aan geschreven bronnen bestaat er niet bepaald overvloed. In de archivalia van de heerlijkheid Laarne troffen we enkel terloopse vermeldingen aan. Het zal geen verwondering wekken dat de informatie over de aankopen van bomen en de aanplantingen ervan, alsook het beheer en de verkopen van hout voornamelijk in private archieven te achterhalen is. Maar van de oudste families die de heerlijkheid Laarne in bezit hadden, zoals de familie van Massemen of de Vos, bestaan er nauwelijks nog familiepapieren, laat staan beheerrekeningen.

Afbeelding 1.

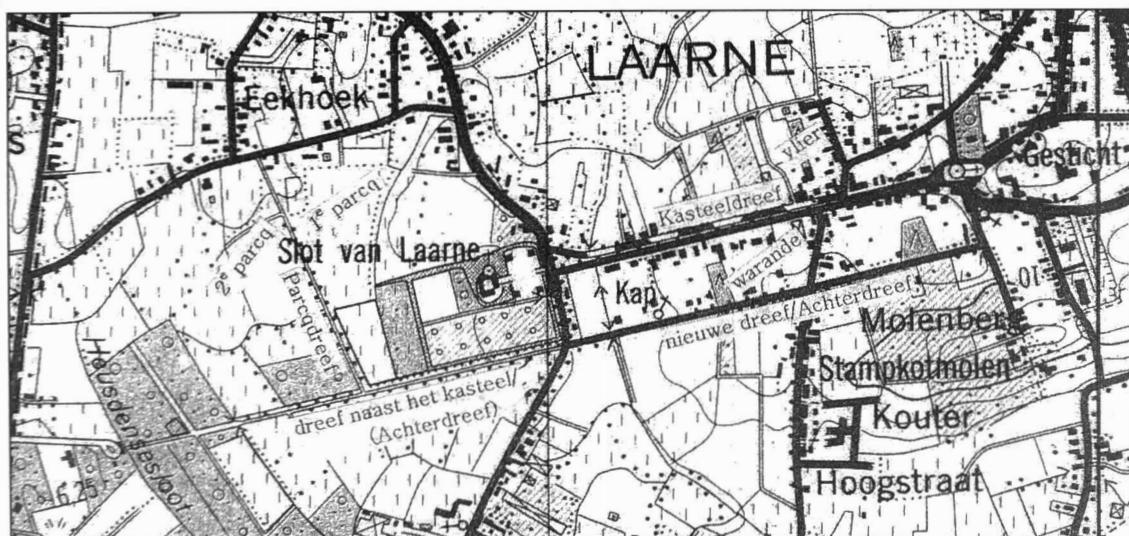
Het slot van Laarne en de onmiddellijke omgeving omstreeks 1640.

Pas uit het einde van de zestiende eeuw beschikken we over de eerste domeinrekeningen, opgesteld op last van de familie van Erpe - van Zuylen. Chronologisch gezien sluit het familiearchief van Vilsteren, dat op het kasteel van Laarne wordt bewaard, daarbij aan ⁴. En hierin steekt wel veel relevante informatie.

⁴ Dit archief bevat ook enkele documenten over de familie van Erpe-van Zuylen die het kasteel verkocht aan de familie van Vilsteren, alsook de familie de Ribaucourt, die de baronnen van Vilsteren opvolgde. Met dank aan Jonkheer de Pessemier 's Gravendries voor de toestemming tot consultatie en aan Eric Balthau, die het familiearchief van Vilsteren heeft geïnventariseerd.

Een nieuwe familie aan het hoofd van de heerlijkheid Laarne

Vanaf omstreeks 1570 tot 1656 was de heerlijkheid Laarne in het bezit van de familie van Erpe, die zich vanaf het begin van de zeventiende eeuw “van Zuylen, gezegd van Erpe” liet noemen ⁵. Uit die tijd hebben we weinig beheerrekeningen en bovendien vertellen ze nauwelijks iets over het houtbeheer van deze familie. Niettemin konden wij achterhalen dat Charles (II) van Zuylen tijdens de jaren 1640 en 1650 meer dan 12.000 (!) bomen liet aanplanten in Laarne ⁶. Het was hem wellicht om een investering op lange termijn te doen. De waarde van een jong boompje bedroeg niet meer dan 6 à 12 groten, een volwassen boom kon bij verkoop het tien- tot twintigvoudige opbrengen.

Afbeelding 2. Oude toponiemen in het centrum van Laarne ⁷.

Niettemin kwam deze edelman in die periode in zware financiële problemen en zag hij zich genoodzaakt de heerlijkheid Laarne te verkopen. Dat gebeurde in 1656, en Gerard van Vilsteren, afkomstig uit het Nederlandse Zwolle werd de nieuwe heer van de heerlijkheid (vanaf 1673: baronie). Nieuwe bezems vegen schoon, en deze heer liet in de eerste jaren na zijn aankomst meteen al zijn eigendommen en inkomsten in Laarne systematisch inventariseren. Renten, pachtpercelen, windmolen, pachtinkomsten, beste hoofden, leenmannen en leendenombrementen, vrije warande van konijnen, ... niets ontsnapte aan zijn aandacht. Zijn nakomelingen deelden in

⁵ Een studie over deze familie is in voorbereiding door ondergetekende.

⁶ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 1337; p. 4: *Item at (sic) ledit (seigneur) sur laditte terre de Laerne planté plus que douze mil arbres tant sur le rues que sur lesdites terres.*

Laarne de lakens uit tot het einde van de achttiende eeuw.

Uit een overzicht van de inkomsten van Gerard van Vilsteren blijkt dat men jaarlijks rekende op 150 gulden (of 25 pond groten) inkomsten uit hout, bomen en bossen: *het haut dat van dese voorseyde beplante partyen landts ende van sheeren straten ende dreven ghecapt warden mach weerdich zyn Jaerlix 150 gulden* ⁸. Hieruit blijkt al duidelijk dat niet alleen de percelen van de pachthoeve, maar ook de straten en dreven vanuit een economisch oogmerk beplant waren met bomen.

Bossen en bomen in Laarne onder de familie van Vilsteren

In archivalia is de benaming *sheeren straete* een veel voorkomend begrip; want straten en wegen vielen onder de bevoegdheid van de lokale heer. Een leendenombremment voor de heerlijkheid Laarne uit 1656 of 1657 ⁹ bepaalt ook ondubbelzinnig bij wie de verantwoordelijkheid voor de aanplantingen op de openbare weg berustte: *Item vermagh den selven Heere van Laerne te plantene alle de straten ende S'Heeren wegen met boomen ... welcke straten ende wegghen jeghenwoordigh beplant sijn met opgaende getronckte ende eecke boomen*.

Enkele wegen waren een aparte vermelding waard ¹⁰: *Item heeft den selven Heere op de selve prochie, ende principalijck omtrent het casteel, vier diversche lange dobbele dreven, al beplant met opgaende ende tronckboomen*. Het gaat om de Kasteeldreef, de Achterdreef en de dreef naast het kasteel. De vierde dreef, die zich niet in de dorpskern van Laarne bevindt, is de Breestraat in Laarne. Deze straat heeft inderdaad lange tijd een dubbele rij eiken geteld aan weerszijden van de weg ¹¹.

Wat de houtopbrengst daarvan aanging, legde Gerard van Vilsteren in zijn pachtcontracten resoluut zijn rechten vast ten opzichte van zijn pachters: *Item en sal de pachter gheen recht hebben vanden haute an eenighe dreven, waranden ofte straeten, noch oock an eenighe opgaende boomen op ende an de selve partyen staende, al twelck blyft ten proffycyte vanden heere*.

Wij zullen hierna zien dat de dreven inderdaad een aanzienlijke hoeveelheid bomen telden. Maar er waren ook andere straten die in deze optiek regelmatig worden vermeld in de domeinrekeningen. Niet toevallig betreft het grensstraten; bomen werden dikwijls aangeplant om de grensscheiding tussen twee parochies te markeren.

De Rivierstraat is daar één voorbeeld van. Zij was en is gedeeltelijk een grensstraat tussen Laarne en Kalken. In vroegere tijden liep zij van de Heirweg noordwaarts tot

⁷ Verwerkt op een topografische kaart van het Nationaal Geografisch Instituut, Kaart 22/1-2, Gent - Melle, Uitgave 2, 1982.

⁸ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 1153.

⁹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 1040, § 19.

¹⁰ Ibidem, § 20.

¹¹ De bespreking van deze straat valt buiten het kader van deze bijdrage. Zie hierover DE WILDE J.R.J., Een *schoone breede straete*: de Breestraat in Laarne, in: *Castellum* XIX nr.2, 2002, p. 6-14.

aan de grens met Beervelde, die toen heel wat noordelijker lag dan nu. Zij was *ontrent een half mijle* of ongeveer 2,5 km lang, en was deels beplant met opgaande eiken en tronkeiken. De Broekstraat aan de andere kant van Laarne (de grens met Heusden) was langs de oostzijde ook afgezoomd door eiken.

Daarnaast weerhield de familie van Vilsteren verschillende percelen voor houtaanplantingen. Het betreft zowel bossen als aanplantingen van jong plantsoen en het valt op dat die percelen zeer sterk verspreid lagen in heel de parochie Laarne. Hier moeten we eerst het Galgeneed noemen, de heide waar de galg stond. Deze plek, in de hoek gevormd door de Heirweg en de Lagen Heirweg, was maar liefst 2 bunder of 2 ha 66 a groot. Omstreeks het midden van de zeventiende eeuw was die oppervlakte gedeeltelijk ingenomen door tronkeiken. De *vlier* in het dorpscentrum van Laarne, aan de westzijde van de Veldstraat, was met 5 gemeten 129 roeden (1 ha 41 a 90 ca) evenmin van geringe omvang. Ook daar stonden tronkeiken. Ook de *warande* tussen de Kasteeldreef - Dorpsstraat en de Achterdreef werd voor hetzelfde doel gebruikt. Dat beboste domein was eertijds voorbehouden als privaat jachtdomein van de lokale heer ¹².

Niettemin waren hier regelmatig mensen aan de slag om bomen te snoeien, te velen of te planten.

Daarnaast hadden de kasteelbewoners in Laarne nog verschillende kleinere bospartijen: onder andere aan Beervelde heide, op Ledekouter, het Kleemputbos en de Molenkouter. Vele andere bevonden zich aan de zuidkant van de Achterdreef.

Na het overlijden van de laatste baron van Vilsteren in 1792 kwam de baronie Laarne in handen van de familie de Ribaucourt ¹³. Deze familie erfde meteen een aanzienlijke hoeveelheid grote en kleine bossen. In het begin van de negentiende eeuw bezat zij in Laarne 27 bunder en 48 roeden bos; in de heden gangbare maten 36 ha 15 a 68 ca ¹⁴. Dit is ongeveer 21 % van het totale areaal dat de familie de Ribaucourt toen in Laarne bezat ¹⁵. Of zij de bebossingspolitiek van haar voorgangers heeft verdergezet, moet nog nader worden bestudeerd. De eerste gegevens wijzen in elk geval in een andere richting: in het tweede kwart van de negentiende eeuw werden verschillende beboste percelen omgezet in akker- of weiland ¹⁶.

¹² De warande zelf is verdwenen, maar het toponiem bestaat nog ten zuiden van de kerk van Laarne. In het verleden waren er verschillende benamingen in zwang: de warande, de nieuwe warande, de hoge warande, vrije warande ... De situering en de onderlinge verhouding ervan is nog niet bestudeerd.

¹³ Namelijk door het huwelijk van Maria Theresia Genoveva van Vilsteren met graaf Libert François Christyn de Ribaucourt.

¹⁴ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 232/1, zonder datum, maar te dateren ca 1815-1820.

¹⁵ Gent, Rijksarchief, Kaarten en plans nr. 2087, kaartenboek 1822.

¹⁶ Zie de kadastrergegevens in het kaartenboek van 1822: Gent, Rijksarchief, Kaarten en plans nr. 2087.

ym De Vijf watande met
 appenderen van dreef per
 klende noore de straatte ofte
 castut dreef, sijt de men
 dreef west de platte de
 Blaekke ofte vrye dreef
 dat door loopend groot
 een Brander
 900 pond

56
 De partje ande watande
 genaemt de Blaekke ofte de
 watande ofte vrye dreef
 dat tusschen loopende sijt
 e nieuwe dreef noore de
 grote castut dreef groot
 10 pond + Brander xxij 3/4
 geheel Bosch

57

Den nieuwe achter vand
 met Boson ofte de Blaekke hie
 voort sijt de nieuwe dreef
 voort de castut dreef ande
 oft den grooten groot
 10 pond + Brander xxv 3/4

Afbeelding 3. Vermelding van de percelen tussen de Kasteeldreef en de Achterdreef in een document uit 1792. Bemerkt de toevoeging "geheel bosch". Zie ook bijlage 1.

Waar wij enerzijds niet meer beschikken over de onkostenstaten van eventuele investeringen in bomen en bossen, krijgen wij anderzijds wel een inzicht in de inkomsten die de graven de Ribaucourt verwierven door de verkoop van hout. Op hun aanvraag werden in Laarne gedurende een groot deel van de negentiende eeuw jaarlijks verschillende openbare verkopen van hout gehouden ¹⁷.

Het beheer van bossen, bomen en hout onder de familie van Vilsteren

Het is opvallend dat de oudste beheerrekeningen onder Gerard van Vilsteren nog uitgaven voor brandhout registreren ¹⁸. In latere jaren, meer bepaald vanaf omstreeks 1670, is dit niet meer het geval. Dit wijst erop dat van Vilsteren bij zijn aankomst stappen heeft ondernomen om zelf de houtvoorziening binnen zijn domein te verzorgen. Na verloop van jaren is het gelukt om op dat vlak zelfbedruipend te zijn. In de domeinrekeningen van Gerard van Vilsteren, en in die van zijn opvolgers, vinden we van dit beheer veel sporen terug.

Jaar na jaar duiken bij de uitgaven van de heren van Laarne uiteenlopende posten op ¹⁹. Dagloners werden vergoed voor de volgende prestaties:

- het aankopen van zaaigoed of plantsoen. Doorgaans ging het om enkele tientallen, soms zelfs honderden exemplaren. Af en toe waren die aankopen aanzienlijk, bijvoorbeeld 5000 elsplanten voor het Elsbos (1671)²⁰.
- het spitten en het maken van putten, het aanleggen van grachten bij bospercelen.
- het aanplanten in plantsoenen (*plantsoen stecken en planten*).
- het planten in straten en dreven.
- het omhakken en rooien (voor eigen verbruik of na verkoop).
- het vullen van putten.
- het snoeien van tronken (verwijderen van het *haijr* of haar).
- het aanmaken van brandhout (*saeghen ende slaen vande blocken, tslaen van blockhaut, breken, hautbynden*).
- heraanplanten.
- onderhoudswerken (verdroogde bomen verwijderen en het uitdunnen van de aanplantingen: *afgecapt mits sij te dicke stonden ... tusschen de rotten*).
- beschermingsmaatregelen: verdoornen, weren van het *fenijn*, rupsen verwijderen (*afdoen van de puppen*).

¹⁷ Tientallen notariële acten van deze verkopen bleven bewaard in Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopige nrs. 396/1-13, 397/1 en 2, 398/1-32 en nrs. 978 tot en met 1023. Dit bronnenmateriaal is zo omvangrijk dat het een aparte studie vraagt.

¹⁸ Bijvoorbeeld de koop en de levering van *heecken blocken*.

¹⁹ Deze posten registreren de uitbetaalde sommen, de personen die er recht op hadden, en de omschrijving van hun werk of taken. Helaas laten de rekeningen meestal niet toe om te bepalen waar er bomen werden geplant of gerooid, waar er putten werden gemaakt.

²⁰ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 824.

*Afbeelding 4.
De Kasteeldreef met zicht op de toegang van de erekoer bij het slot (z.j.).*

Volgens een telling uit de lente van 1703 beschikte de baron van Laarne over een bestand van maar liefst 8815 bomen, met een gezamenlijke waarde van 1290 pond en 4 schellingen groten ²¹. Helaas verzuimde men toen om de boomsoorten te noteren. Op het einde van de achttiende eeuw telde men in Laarne alle bomen die in het bezit waren van de slotbewoners: men kwam tot een totaal van 6598 stuks; één op twee was eik, één op vier beuk ²².

De dreven

In het verleden waren dreven een veel voorkomend landschapselement in de Vlaamse dorpen. In het begin van de zeventiende eeuw deed de infante Isabelle een beroep op hofschilder en -architect Jacques Francquart om een stelsel van dreven aan te leggen tussen de Lakensepoort in Brussel en de O.-L.-V.-kerk in Laken ²³. Ook in Perk en Vinderhout liep een dreef van het kasteel naar de parochiekerk. Dreven waren duidelijk statussymbolen van de elite. Men trof ze daarom vooral aan bij kastelen, buitenverblijven en grote pachthoeves.

Volgens een definitie van de Vlaamse landmaatschappij wordt een dreef omschreven als “een rechtlijnig wegtraject (zichtas) met minstens een duidelijk begin- en eindpunt en met symmetrisch en uniform aangeplante bomen die binnen de wegzate staan”. Wat de Laarnse Kasteeldreef betreft, hebben we twee foto’s die de zichtas duidelijk illustreren (zie afbeeldingen 4 en 5). De eerste foto is genomen in de richting van het kasteel, de andere in de richting van de kerk. Vanaf beide eindpunten is het mogelijk om het andere eindpunt te zien; vanaf de kerk zag en ziet men tussen de bomenrijen door de toegangspoort tot de erekoer van het slot, en vanaf de toegangspoort van het slot glijdt de blik langs de bomen naar de kerktoren van Laarne.

Ook de Achterdreef was aangelegd als een zichtas. Dit is moeilijker aan te tonen omdat het eindpunt de dag van vandaag niet meer bestaat. Wie namelijk in het verleden aan het kruispunt van Mellestraat en Achterdreef in oostelijke richting keek, bemerkte in de verte (ongeveer 1050 meter verder) de romp en de wieken van de korenwindmolen van de heer ²⁴. Op basis van de Ferrariskaart en de Poppkaart is evenwel nog duidelijk aantoonbaar dat die molen in het verlengde van de Achterdreef stond.

²¹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 232/2.

²² DE WILDE J.R.J., Bomen op het patrimonium van de baron van Laarne op het einde van de 18de eeuw, in: *Castellum*, XVIII nr. 3, 2001, p. 6-21.

²³ Tentoonstellingscatalogus *Met passer en penseel. Brussel en het oude hertogdom Brabant in beeld*, Brussel, 2000, p. 238. Het traject werd in latere jaren nog uitgebreid tot de Sint-Annakapel. Isabella pelgrimeerde naar zowel de kerk als de kapel.

²⁴ Deze houten staakmolen werd naar de laatste molenaar-eigenaar Schattemansmolen genoemd. Hij stond aan het kruispunt van de huidige Molenstraat en Wegvoeringstraat (perceel Sectie C, nr. 340). Hij werd afgebroken in 1930.

*Afbeelding 5. De Kasteeldreef met zichtas naar de kerk en het centrum (z.j.).
Bemerkt de jongere aanplantingen tussen de volwassen bomen.*

Wat de dreven betreft, moeten we een lijn trekken in de meest uiteenlopende benamingen die voor een Laarnenaar in het verleden wel herkenbaar en begrijpelijk waren, maar die de moderne onderzoeker wel eens voor identificatieproblemen plaatsen. Zoals daar zijn: de nieuwe dreef, *d'audde dreve*, de dreef achter het kasteel, de dreef naast het kasteel, de dreef naar de warande, de grote dreef, de dreef van het kasteel naar de kerk, *de dreve tusschen beede de poorten ende de ghone achter tcasteel*, enz ...

In tegenstelling tot een eerdere publicatie ²⁵, zullen we in deze bijdrage een strikter onderscheid maken tussen de verschillende dreven. In een eerdere bijdrage hebben wij immers - voornamelijk op basis van de archivalia die wij hadden geraadpleegd - de dreef naast het kasteel en de Achterdreef als één geheel behandeld. Maar hoewel deze wegen zich in elkaars verlengde bevinden, hadden zij elk, zoals wij hopen aan te tonen, toch een heel andere functie.

De dreef naast het kasteel

De dreef naast het kasteel situeert zich ten zuiden van het slot. Zij loopt vanaf de Mellestraat tot aan de *broucken* en de grens met Heusden. De onverharde weg heeft heden geen naam en is nauwelijks meer dan een landweg (*slag*). Deze weg is aan weerszijden omgeven door een ononderbroken reeks akkers en weiden. Eertijds behoorden die tot het foncier van de heerlijkheid Laarne. Volgens de leendenombrementen van de heerlijkheid Laarne bedroeg de totale oppervlakte van het land en de *mersschen, bosschen ende gheweeden* 50 tot 60 bunder (67 à 80 ha). Op basis van de pachtcontracten is het mogelijk geweest om een deel van die gronden te situeren. Ze lagen rond de waterburcht, met de dreef in kwestie als onderlinge verbindingsweg (zie afbeelding 6).

Deze gronden werden tot diep in de zestiende eeuw aan één pachter per termijn in pacht gegeven ²⁶. Vanaf de zeventiende eeuw werd het omvangrijke areaal vanwege de onzekere tijden bij elke pachttermijn toegewezen aan diverse pachters.

Het (nu verdwenen) neerhof met de boerderij is overigens niet altijd op dezelfde plaats bij het slot ingeplant geweest. In de zestiende eeuw bevond het zich ten westen van het slot nabij de oude toegang met de valbrug (zie afbeelding 6, perceel nr. 891bis). In die periode had de bezoeker, komende van de (Melle)straat, eerst toegang tot de pachthoeve van het kasteel en dan pas tot het kasteel zelf. De erekoer aan de oostzijde bestond toen nog niet. Na de verwoesting van het kasteel en het neerhof door opstandige Gentenaars in 1579 ²⁷, heeft het lang geduurd vooraleer de

²⁵ Zie noot 22.

²⁶ In de 15de eeuw kennen wij als pachters Jan en Laureins Bosschaert (ca 1430-1466) en in de 16de eeuw Jacob Schepens (1518), Pieter De Moerloose (1526), Jan Braeckman (1565) en Lieven Bracke (jaren 1570).

²⁷ DE WILDE J.R.J., De verwoesting van het kasteel en het neerhof te Laarne in 1579, in: *Castellum*, XII nr. 1, 1995, p. 14-25.

hoeve weer werd heropgebouwd. Vanaf het midden van de zeventiende eeuw stond de hoeve op de hoek van de Mellestraat en de dreef (zie afb. 6, perceel nr. 895). Vanaf die tijd kon de bezoeker het slot bezoeken via de erekoer, zonder de pacht-hoeve te moeten passeren.

De dreef naast het kasteel is zonder twijfel de dreef waarover sprake is in een tekst uit 1466: men noemde er een *poorte voren ter straten int beghin vander dreve* in een beschrijving van de onmiddellijke omgeving van het slot ²⁸.

Deze poort stond wellicht ter hoogte van de (Melle)straat.

Op basis van deze zinsnede zou men kunnen besluiten dat deze dreef minstens laatmiddeleeuws is van oorsprong. Zij kan veel ouder zijn dan 1466. Welke heer het initiatief heeft genomen voor de aanleg van deze dreef en het tijdstip waarop dat gebeurde, kunnen we echter niet meer achterhalen.

Meer dan een eeuw later vermeldde men terloops een *dreve* achter of naast het kasteel in het Laarnse metingboek van 1591²⁹. Op de tekening van Sanderus uit 1641 bemerken we die dreef in de rechterbovenhoek (zie afbeelding 1).

In 1656 stonden hier abelen ³⁰, maar in 1683 jonge eiken ³¹. In 1707 werden hier minstens 190 bomen verkocht en verwijderd ³². De dreef was ongeveer 650 meter lang ³³. Op het einde van dezelfde eeuw stonden er onder meer 165 *abeelkens* of witte populieren ³⁴.

De legger bij de Poppkaart van 1860 registreert deze dreef als een beplante weg met een oppervlakte van 71 a 20 ca. De grond behoorde tot categorie 3 (Sectie C, nr. 894). Met uitzondering van de heden verdwenen pachthoeve (*neerhof*), heeft deze dreef blijkbaar nooit bewoning gekend. Zij is ook het begin van de Parckdreef of Paardreef (zie verder).

Achterdreef

Vermoedelijk is de Achterdreef, samen met de dreef naast het kasteel, van laatmiddeleeuwse oorsprong en de oudste dreef in het dorpscentrum van Laarne.

²⁸ Gent, Stadsarchief, reeks 330, nr. 30, 1465-1466, f° 86 r° (Gent, 31 juli 1466). Uitgegeven in C. D'hooghe en E. Balthau, Een bijdrage tot de studie van het stadspatriciaat in de Late Middeleeuwen: de Brugse familie De Vos in de 14de-15de eeuw, in *Castellum* VI nr. 2, 1989, p. 78-80.

²⁹ Beveren, Rijksarchief, Laarne oud nr. 21, passim.

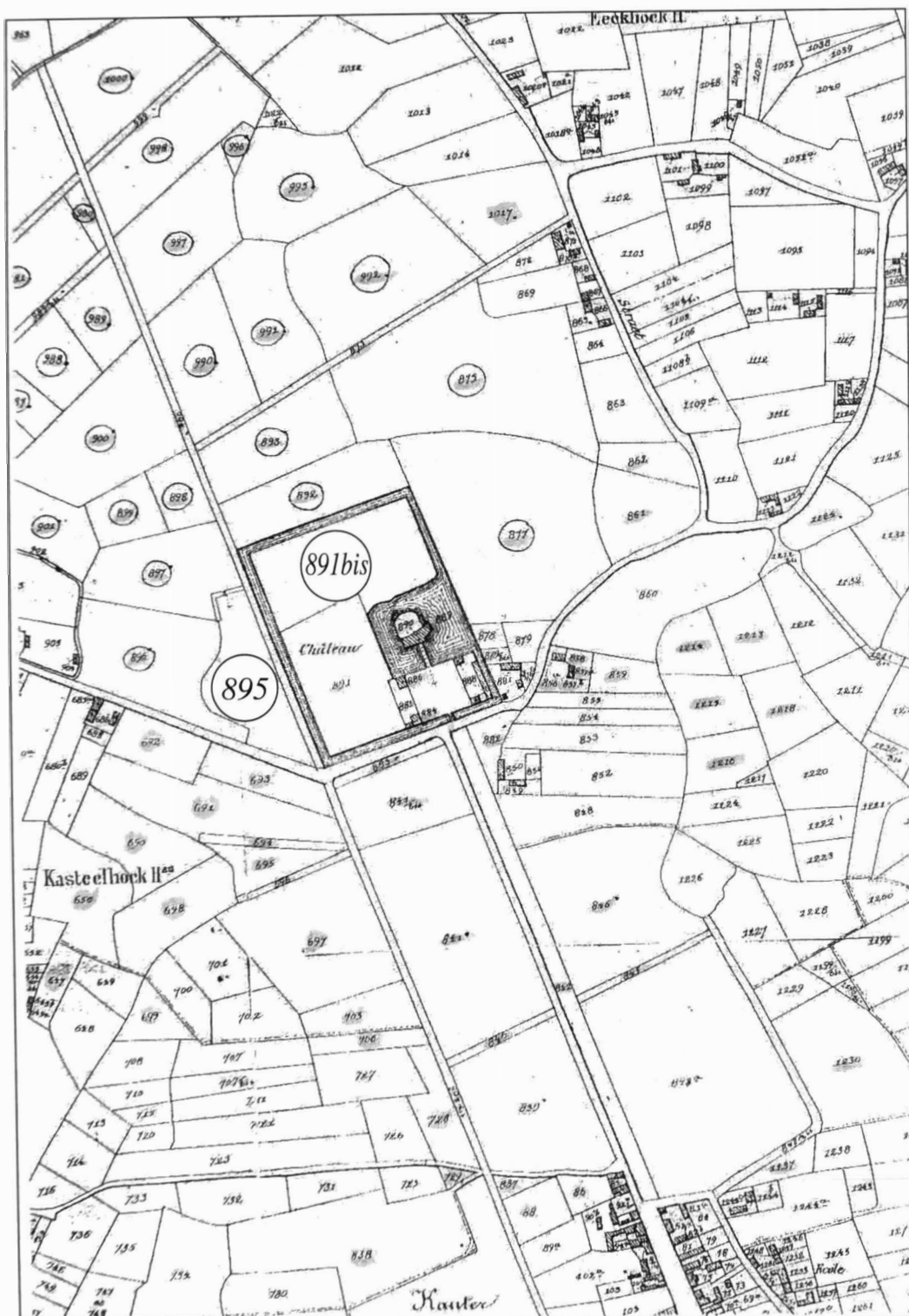
³⁰ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 927, § 43 evenals nr. 579, § 46.

³¹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 2, testament Gerard van Vilsteren, 1683.

³² Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 772. Wellicht gingen er heel wat meer bomen voor de bijl, maar van 13 bomen werden geen details neergepend.

³³ Schatting op basis van de Ferrariskaart uit de jaren 1770.

³⁴ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 307/12, § 32.

Afbeelding 6. De dreven in het dorpscentrum van Laarne volgens de Poppkaart (1860).

De omcirkelde nummers geven de percelen aan die eeuwenlang bij de pachthoeve van het kasteel hoorden.

Zij ligt in het verlengde van de genoemde “dreef naast het kasteel” en begint aan de Mellestraat. Heden hebben we te maken met een geasfalteerde weg die oostwaarts over een afstand van bijna één kilometer tot een punt ten zuiden van de kerk loopt. Het aantal bomen langs de straatzijde valt er heden echter op één hand te tellen.

De Achterdreef had een heel andere functie dan de dreef naast het kasteel. Dat was een private verbindingsweg tussen het kasteel en de warande. De Achterdreef loopt ongeveer parallel met het tracé van de Kasteeldreef, en de warande bevond zich tussen beide, waarbij de Achterdreef de warande aan de zuidzijde begrensdde. Op de Ferrariskaart bemerken we dat die warande bebost was vanaf de Mellestraat tot aan de Hoogstraat.

De illustratie van Sanderus uit 1641 toont in de rechtse bovenhoek ter hoogte van de huidige Achterdreef een weg met een bomenrij (zie afb. 1).

Een vijftiental jaren later zag de plaats er al helemaal anders uit. Dit blijkt uit de volgende tekst: *Item une aultre (drefve) courant dudict chasteau vers laditte garenne ou warande ou que les arbres sont abatuz et venduz*. Met andere woorden: een andere dreef van het kasteel naar de warande waar de bomen omgehakt en verkocht zijn ³⁵. In de Achterdreef vond dus in het midden van de 17de eeuw een complete kaalslag plaats, wellicht ten tijde van Charles (II) van Zuylen.

Voor de nieuwe heer van Laarne, in casu Gerard van Vilsteren, drong zich de noodzaak van nieuwe aanplantingen op. Al in 1658 werd bij Jan Van Leuvene eiken plantsoen aangekocht ter waarde van 23 pond groten ³⁶. Pieter Venneman en Gillis Van Trappen verdienden 31 schellingen en 8 groten met het planten van de bomen. Dit gebeurde wellicht in eerste instantie op een perceel dat speciaal hiervoor werd gereserveerd ³⁷. Het aanplanten op de eigenlijke plaats van bestemming gebeurde vijf jaar later. Pieter Van Meirsche verdiende in 1663 de som van 4 pond 7 schellingen en 10 groten voor het maken van 1054 putten. In hetzelfde jaar kreeg Bertholomeus De Croock 3 schellingen en 4 groten voor *de vervoethede ende prys vande nieuwe dreve* ³⁸. Hoewel de rekeningen hierover niet expliciet zijn, is het aannemelijk dat deze werkzaamheden kaderen in een heraanleg van de Achterdreef. Vanaf dat ogenblik vinden wij in de rekeningen de benaming *nieuwe dreve* voor de Achterdreef ³⁹. Het betreft dus geen nieuwe aanleg *ex nihilo*, maar wel een heraanleg of een vernieuwing. In 1671 of 1672 wordt de dreef afgesloten met twee *draey-*

³⁵ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 927.

³⁶ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 807, s.f. heeft o.m. deze onkostennota: *Item betaelt an Jan Van Leuven fs Jans, over de Coop van Eecken plantsoen, volghens het contract met hem ghemaect In daeten Ilen January 1658, mette quicquantie daeroppe staende de somme van XXIII Lb. gr.* Met dit bedrag kon men in die tijd 920 eiken plantsoen-boompjes aankopen. Zie Gent; Rijksarchief, Familiepapieren nr. 844 (AD 1667).

³⁷ Het is niet bekend welk perceel, want de heren van Laarne bezaten in hun heerlijkheid diverse plantsoenen en planterijen; zo bv. aan het Galgeneed, waar in 1703 duizend *plansoen* stond.

³⁸ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 818.

³⁹ Zie bv. Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 835.

bomen; wat wijst op het private karakter van deze verbindingsweg. Het maken en plaatsen daarvan werd toevertrouwd aan Pieter Minneboo ⁴⁰. Omstreeks 1685 signaleert men dat deze dreef beplant is met *Jonghe Eecken boom-en* ⁴¹, net zoals de Kasteeldreef.

<u>Tweede Laege</u>	
1	Koop Dry idem een Pieter constant Soufs en Pieter (Chienpont) beide voorname, voort zeven guldens zes cents dus — 7 .. 06
2	Koop vyf beuken en een sperre geadjugeert aan Bernardus Collenaeres en Adriaen de Rouck beide landbouwers woonende tot Laarne, voort zeven guldens eenentwintig cents dus — 7 .. 71
<u>aende Nieuwe Dreef eerste Laege,</u>	
1	Koop twee beuken en een sperre aan Jan Van Damme en Jan Baptiste Heghers beide landbouwers woonende tot Laarne voort twaalf guldens tweeënveertig cents dus — 12 .. 42
	200 56 .. 95

Afbeelding 7.

Detail uit een akte over de verkoop van bomen in de Achterdreef (1822).

Tien jaar later kreeg de *nieuwe dreef* twee nieuwe draaibomen, inclusief twee slo-ten; kostprijs: 5 schellingen ⁴². Dit bestendigde uiteraard het private karakter van deze weg. In 1703 stonden er 247 bomen ⁴³.

Wat het aantal boomsoorten betrof, was het in 1792 verscheidenheid troef in deze dreef: beuken (bijna de helft), eiken (opgaande en tronkeiken), olmen, sparren en abelen ⁴⁴.

⁴⁰ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 824.

⁴¹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 2; testament Gerard van Vilsteren (1685).

⁴² Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 755

⁴³ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 232/2.

⁴⁴ DE WILDE J.R.J., *Bomen ...*, p. 19 en 20.

Na een verkoop van hakhout in 1822, werden hier in 1831 en 1833 verschillende bomen geveild ⁴⁵. In dat laatste jaar bleek de benaming *achterdreve* al in zwang te zijn. Ook eind 1856 werden er 56 beuken verkocht ⁴⁶.

De legger bij de Poppkaart (1860) taxeerde deze dreef als een beplante weg met een oppervlakte van 64 a 90 ca. De grond behoorde tot categorie 3 (perceel C, 894 bis). In dat jaar stond er, van het kruispunt met de Mellestraat tot voorbij het kruispunt met de Hoogstraat, geen enkel huis.

Parkdreef

De Parkdreef is de minst opvallende van de hier besproken dreven. Zij bevindt zich ten westen van het kasteel, en vormt een verbindingsweg tussen de anonieme dreef ten zuiden van het slot en de Vagevuurstraat. Zij loopt zoals de eerstgenoemde dreef tussen de landerijen van het slot, en maakt derhalve geen deel uit van de openbare weg (zie afbeelding 6). De aanleg verliep in twee fasen. In een eerste fase liep zij tot aan de perceelsgrens van de kasteelgronden met de naam de *parcken*. Aan de westzijde lagen en liggen de volgende percelen: de *voorenste* en de *achterste platte weede*, en aan de oostzijde de *waeterinckacker*.

Deze dreef bestond wellicht nog niet in het midden van de zeventiende eeuw. Toen zij werd aangelegd, was zij aanvankelijk een kleine 200 meter lang ⁴⁷. Zij liep dood temidden van de landerijen van het slot.

Omstreeks 1790 werd deze dreef doorgetrokken tot aan de Vagevuurstraat. Daartoe kocht Theodor Joseph Francois Guilain van Vilsteren, de laatste baron met die naam in Laarne, een deel af van de hofstede van Johannes Scheire en nog een tweede deel uit een akker van Nicolays Vispoel; respectievelijk 41 en 19 1/2 roeden ⁴⁸.

Vanaf dat ogenblik droeg zij de naam Parckdreef, want zij liep tussen de *middelsten* of *tusschensten parcq* (westzijde) en de *eersten* of *voorensten parcq* (oostzijde). De moderne benaming Paardreef is dus een vervorming van de oorspronkelijke naam. Men telde er op het einde van de achttiende eeuw 7 opgaande essen, 14 eiken, 21 tronkjes en 123 beuken en abelen. De lage waarde wijst erop dat het allemaal jonge bomen waren.

Net zoals de dreef naast het kasteel en de Achterdreef stond de Parkdreef volgens de legger bij de Poppkaart van 1860 gekend als een beplante weg met een oppervlakte van 37 a 80 ca. De grond behoorde tot categorie 3 (Sectie C, nr. 873). Geen van deze dreven werd in de negentiende eeuw tot de buurtwegen van Laarne gerekend.

⁴⁵ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 398/16 (1822), 396/3 en 396/4.

⁴⁶ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 1002.

⁴⁷ Schatting op basis van de Ferrariskaart uit de jaren 1770.

⁴⁸ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 307/12, nr. 78 en 79. Dit is een zeldzaam voorbeeld van een aankoop in het kader van wegeaanleg.

Kasteeldreef

De illustratie van Sanderus uit het begin van de jaren 1640 toont een akker aan de oostzijde van het kasteel, op de plaats waar nu de Kasteeldreef begint. Was er nog geen dreef op die plaats, of viel zij juist buiten het blikveld van de illustratie? Op grond van de beschikbare informatie kunnen wij deze vraag niet beantwoorden.

De oudste attestatie, die ondubbelzinnig over de Kasteeldreef spreekt, dateert uit 1656. Toen Charles (II) van Zuylen in dat jaar de heerlijkheid Laarne te koop stelde, kregen de kandidaat-kopers een gedetailleerde opsomming van de goederen die zij konden verwerven.

Voor de Kasteeldreef luidde die als volgt: *Item une belle drefve de jeunes chesnes montans sextendant du chasteau vers et jusques leglise dudit villaige*. In 1656 bestaat de Kasteeldreef dus uit opgaande eiken ⁴⁹. Men stipte aan dat het om jonge eiken ging, en dit wijst erop dat het om een recente aanplanting ging. Het is derhalve best mogelijk dat de oudste aanplantingen in de Kasteeldreef nog een verwezenlijking zijn van de genoemde Charles (II) van Zuylen, die heer van Laarne was van omstreeks 1640 tot 1656. Zoals we al aanstipten, had de edelman in die periode immers maar liefst 12.000 bomen laten aanplanten. Het is niet onmogelijk dat de Kasteeldreef aangelegd is in een zone waarin zich aanvankelijk een deel van de warande uitstreckte.

Ook in 1657 en 1685 registreerde men in de Kasteeldreef hoogstammige eiken ⁵⁰. Omwille van het uitzicht opteerden de kasteelbewoners er dus voor om deze eiken niet te knotten, maar wel om ze een volledige en volwaardige kruin te laten ontwikkelen. In 1703 telde men in de grote dreef van het kasteel naar de kerk 277 bomen. Hun gezamenlijke waarde bedroeg 141 pond 12 schellingen en 8 groten. Dit is een gemiddelde waarde van meer dan 10 schellingen per boom. Dat is vrij hoog en wijst dus op bomen van een zekere omvang en ouderdom. De boomsoort(en) werd(en) helaas niet aangegeven ⁵¹.

Vanaf omstreeks 1715 veranderde de Kasteeldreef van uitzicht. De monocultuur met eiken werd opgegeven voor beuken. Dit volgt de smaak van de achttiende eeuw, toen men in Vlaanderen stelselmatig beuken aanplante. Jacobus Josephus van Vilsteren (1683-1730, baron van Laarne sinds 1708) bleek niet ongevoelig voor deze trend ⁵².

⁴⁹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 927.

⁵⁰ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 579, § 45: *Item eene schoone dreve beplandt met opgaende eecken streckende van t' Casteel recht nar de kercke van tvoorn. Laerne*. (1657) en Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 2, f° 21: *Item eene dreve beplant met Jonghe Eecken streckende van het Casteel naer de keercke van de voors. Prochie* (1685).

⁵¹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 232/2.

⁵² Hij bezat een boek over het kweken van bloemen en planten: G.A. Agricola, *Nieuwe queeckconst van boomen, heesters en bloemgewassen*, vertaald door J. de Long, Amsterdam, 1724. Met dank aan Antoon Afschrift.

Op basis van de beheerrekeningen kunnen we stellen dat de gedaanteverwisseling van de Kasteeldreef heel geleidelijk geschiedde.

In de winter van 1715 werden er al bomen in de dreef verkocht. In 1717 werd er voor de eerste maal *boecken plantsoen* aangekocht. Het ging om 400 exemplaren, en ze werden aangeplant gedurende negen dagen. Minstens een deel daarvan kreeg een plaats in de dreef, want er werden aldaar in totaal 205 putten gedolven⁵³. Het jaar nadien werd er tot tweemaal toe naar het Brabantse Affligem gereden, waar men een niet nader aangegeven aantal beukenplantsoen kocht in de abdij: *een rede naer Affelgem om boecken plansoen om de dreve*⁵⁴.

En in 1719 deed men dit nogmaals over, ditmaal voor 225 *boecken plansoenen*, waarbij elk boompje 12 groten kostte; totale kostprijs 11 pond en 5 schellingen. Daar kwamen de onkosten voor de *karre voerlieden bareeregelt ende pompgelt ende het oversetten vande waeghens over de Schelde* bovenop: 16 schellingen en 2 groten⁵⁵. En in de jaren 1720 gingen de aankopen van jonge beuken onverminderd verder. Men betaalde de proost van Affligem 4 pond 6 schellingen en 8 gr. in 1721 voor 82 plantsoen. Twee jaar later kocht men er nog eens 60 exemplaren voor de prijs van 11 groten per stuk, maar dit was de laatste bestelling bij de abdij⁵⁶. Vanaf 1722 klop- te men ook bij particulieren aan voor nieuwe beuken: 50 plantsoen bij Joos (N.) en 18 bij de weduwe van de advocaat Manilius⁵⁷, 50 *bocken plansoenen* van Adryaen Codde in Bottelare (1724, overgezet in Melle)⁵⁸, 30 beuken plantsoen van Joannes Roelant in 1727⁵⁹, nogmaals 28 van dezelfde in 1729⁶⁰ en tenslotte 39 stuks gekocht bij Joosyntien Scheere voor 26 schellingen in 1728⁶¹.

In 1726 verdiende Pieter Van Loo 2 pond 6 schellingen en 8 groten voor het aanplanten van 500 *boecken plansoen* in de dreef⁶².

De Ferrariskaart uit de jaren 1770 toont duidelijk deze verbindingsweg tussen kasteel en kerk, waarbij die gebouwen telkens op een uiteinde van de dreef staan; de kerk in het oosten en het slot in het westen. De rijen bomen in de Kasteeldreef vormden de noordelijke begrenzing van de toenmalige warande, maar ten noorden van de Kasteeldreef bevonden zich dan weer de aanzienlijke bospartijen van de *vlier* en de *hofacker*.

Op het einde van de 18de eeuw telde de Kasteeldreef vijf rijen (*reken*) met beuken-

⁵³ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 781.

⁵⁴ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 782.

⁵⁵ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 783. Uit latere rekeningen blijkt dat men de overzet in Wetteren gebruikte.

⁵⁶ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 786 en 789.

⁵⁷ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 788.

⁵⁸ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 792.

⁵⁹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 795.

⁶⁰ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 797.

⁶¹ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 796.

⁶² Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 794.

bomen. Er stonden wellicht twee dubbele rijen, waartussen de private weg van de kasteelbewoners rechtstreeks naar de kerk leidde. Ten zuiden bevond zich een karrenweg die op zijn beurt afgezoomd was door een vijfde, aparte bomenrij aan de zuidzijde van de weg. Dit was de afboording van de warande. Die rijen waren niet allemaal even lang ⁶³.

Er zijn geen aanwijzingen dat de voorkeur voor beuk verflauwde gedurende de 19de eeuw. In 1819 werden in de *grote dreve* voor het kasteel 15 beuken verkocht ⁶⁴ en in 1825 nog eens 147 exemplaren ⁶⁵. In de warande en de *braecke* ten zuiden van de dreef, vonden respectievelijk 225 en 126 beuken een koper. Het jaar voordien had men in de “wijk Dorp” ook al 106 beuken verkocht; deze vage plaatsaanduiding laat echter niet toe om te bepalen of er in de Kasteeldreef toen ook al beuken verdwenen ⁶⁶. Werden de geweerde bomen systematisch vervangen door jonge beuken? De lokale atlas der buurtwegen uit 1842 stipt aan dat de Kasteeldreef 17,4 meter breed was, de openbare weg ten zuiden ervan 9,5 meter. In 1877 was dit een “gekas-seide gemeenteweg” ⁶⁷. Het is de enige dreef die bij de buurtwegen werd vermeld. De andere werden hier niet geregistreerd omdat zij duidelijk als private wegen werden beschouwd.

Op het kadaster beschouwde men de Kasteeldreef als een lustdreef met een totale oppervlakte van 1 ha 56 a 60 ca. in 1860. De grond behoorde tot categorie 1 (Sectie C, nr. 842). Langs het traject van het kasteeldomein tot het centrum stond er toen slechts één huis. Dit is wellicht zo gebleven tot in het tweede kwart van de twintigste eeuw.

In de negentiende eeuw stonden er in de Kasteeldreef bareelen, die enkel werden geopend wanneer de familie de Ribaucourt, bewoners van het kasteel, zich naar de kerk begaven ⁶⁸. De sleutels hiervan bevonden zich bij de opzichter-boswachter ⁶⁹. Op een foto van omstreeks 1905 zijn die bareelen nog altijd te zien. Vandaag de dag staan er op de bewuste plaats nog altijd palen.

De schaduwrijke dreef werd tijdens de Tweede Wereldoorlog voor heel andere doeleinden gebruikt. Roger De Bondt bemerkte in december 1940 tal van Duitse auto's

⁶³ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 307/12, § 52. Voor het tekstfragment over de Kasteeldreef, zie bijlage 1.

⁶⁴ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 398/24.

⁶⁵ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 398/27. Voor enkele details, zie bijlage 2.

⁶⁶ Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, voorlopig nr. 398/26. Voor enkele details, zie bijlage 2.

⁶⁷ Laarne, Gemeentearchief, Atlas der buurtwegen (1843), 2 dln. Met dank aan het gemeentebestuur van Laarne voor de toestemming tot consultatie.

⁶⁸ De familie de Ribaucourt bleef het slot van Laarne bewonen tot in 1832. Nadien vestigden zij zich in Perk, maar van tijd tot tijd verbleven zij voor kortere tijd in Laarne.

⁶⁹ SCHEPENS E.L., Graaf, rentmeester en dienstpersoneel. Zakelijke en vriendschappelijke relaties tussen Prosper Christyn graaf de Ribaucourt en zijn rentmeester August Walrave, in: *Castellum*, XVI nr. 2, 1999, p. 13.

Afbeelding 8. De beukendreef in 1954.

en artillerie onder het loverdak van de beuken ⁷⁰. Een foto uit 1954 geeft ons nog een indruk van deze camouflagemogelijkheden (zie afbeelding 8).

Met het verschijnen van bewoning in de Kasteeldreef, werd vóór de huizen aan de noordzijde ook een smalle verharding aangelegd.

De uitzonderlijke droogte tijdens de zomer van 1976 werd de bomen tenslotte fataal. In de winter van 1977 constateerde men dat er 47 beuken afgestorven of kwijnend waren ⁷¹. Met uitzondering van één beuk nabij de toegang van het slot, werd uiteindelijk bijna heel de dreef gerooid. In de plaats kwamen paardekastanjes. Bij de keuze van deze boomsoort genoot het praktische aspect (een snelle ontwikkeling en groei van de nieuwe aanplantingen) de voorkeur boven het historisch verantwoorde (keuze van eik of beuk). Toen de heraanleg voltooid was, werd een bescheiden herdenkingsteken opgericht nabij het kruispunt van de Kasteeldreef en de Achterstraat (18 oktober 1980).

In 1995 beschermde de Vlaamse minister van Verkeer, Buitenlandse Handel en Staatshervorming de Kasteeldreef, de Achterdreef en de Paardreef als dorpsgezicht. In het verleden stonden er 5 rijen bomen in de Kasteeldreef. In de huidige situatie vormen alleen de middelste 3 rijen nog een ononderbroken reeks. De rijen aan de buitenzijdes, dus voor de huizen, zijn sterk uitgedund.

Besluit

De dreven in het centrum van Laarne zijn wezenlijke bestanddelen van de volledige kasteelsite. Eén voor één vormden zij een organieke eenheid met andere elementen van het kasteeldomein, zoals het kasteel zelf, het voormalige neerhof, de warande en de molen. De planmatige aanleg verraadt een planning van de lokale feodale heren. Alleen deze vertegenwoordigers van de maatschappelijke bovenlaag beschikten over het patrimonium en de investeringsmogelijkheden om dergelijke plannen te verwezenlijken.

De dreef naast het kasteel en de Achterdreef waren zonder twijfel de oudste dreven. Eerstgenoemde als toegangsweg tot de akkers, weiden en bossen van het foncier, de pachthoeve op het neerhof, en het kasteel zelf (toen de ingang zich nog in het oude poortgebouw bevond). Laatstgenoemde was de verbindingsweg tussen het kasteel en de warande, met uitzicht op de heerlijke molen. De dreef naast het kasteel, de Achterdreef en de Paardreef waren duidelijk private wegen. Om die reden vindt men er ook geen uitleg over in de atlas van de buurtwegen van de gemeente Laarne.

⁷⁰ DE BOND T R., *De oorlog van een Kleine Man*, Sint-Amansberg, 1993, p. 36.

⁷¹ Laarne, Gemeentearchief, Register der besluiten van de gemeenteraad; zitting van 21 februari 1977.

De Kasteeldreef is jonger dan de Achterdreef. De aanleg situeert zich in het midden van de zeventiende eeuw. Na de aanleg ervan noemde men de Achterdreef een tijdje “de oude dreef”. Maar niet voor lang. Na de kaalslag onder Charles van Zuylen en de herinrichting onder Gerard van Vilsteren noemde men haar de “nieuwe dreef”. Pas in de negentiende eeuw kwam de benaming Achterdreef in zwang.

De Kasteeldreef was duidelijk het paradepaardje van de baronnen van Laarne. Bij de aanleg van deze dreef speelden motieven als visuele schoonheid en het prestige van de lokale heer een doorslaggevende rol. Van dan af was de Kasteeldreef niet meer weg te denken uit het straatbeeld van Laarne.

Door het verdwijnen van het bomenbestand in zowel de Achterdreef als de dreef naast het kasteel is dit de enige dreef die in het begin van de 21ste eeuw nog enigszins haar uitzicht en uitstraling heeft behouden. Wandelaars en joggers weten het traject, dat vroeger was voorbehouden aan een elitaire minderheid, duidelijk te smaken.

Bijlage 1

Uittreksels uit een leendenombrement uit 1792 omtrent de dreven en bossen in het centrum van Laarne

[Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, nr. 307/12]:

§ 32. “De nieuwe dreghe (sic) beginnende aen het dorp te weten den eerste boom aen het hecken vanden doctor Pieters ende vanden anderen cant beginnende met een geheel oude tronckeecke aen de schure van Pieter Dhaene ende loopende alsoo een endeken suytwart alwaer noch staet een oude eecken troncke voor paelen ende van daer recht loopende naer den westen lang voor bij de wallen van het casteel ende het gepasseerde jaer recht getrocken door de Coekamers ende den ouden elsbosch tot aende slote”.

§ 52. “De groote dreve loopende van het casteel naer het dorp bestaende in 5 reken bocken boomen de suyt reke eyndende aen het huys van Francis Vlieberghe daer de Zwaene heeft uytgesteken de twee middelreken lopen voort tot in het dorp ende de noort reke loopende tot aende travaille vande smesse van Theodor Piens”.

§ 55. “Item de vrije warande met appendentien van dien ... noort de straet ofte Casteel dreve, suyt de nieuwe dreve west de partye de braeke ofte Cruys dreve daer door loopende groot een bunder 900 Roeden”.

§ 56. “De partije aende warande genaemt de braeke oost de warande ofte Cruys dreve daer tusschen loopende suijs de nieuwe dreve noort de groote Casteel dreve groot IXc Roeden ... geheel bosch”.

§ 57. “Den nieuwen acker vanden heer Baron oost de braeke hier vooren suijs de nieuwe dreve noort de Casteel dreve ende west den poortacker groot XIcXVI 1/2 Roen ... geheel bosch”.

Bijlage 2

Bij de verkoop van 106 beuken op de “wijk Dorp” in december 1824 werden de bomen verkocht in 8 *lagen*. Een laag varieerde van 11 tot 17 bomen. Aparte beuken haalden prijzen van 7,5 tot 24 gulden. De prijzen voor een koppel beuken liepen van 10 tot 24,5 gulden. De duurste exemplaren brachten 37 en 41 gulden op. De duurste beuk werd aangekocht door molenmaker Paelman.

(Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, nr. 398/26)

In december 1825 werden in totaal 498 beuken verkocht in de grote dreef, de warande en de braecke.

In de warande brachten 225 bomen 594,5 gulden op (gemiddeld 2,64 gulden).

In de braecke brachten 126 bomen 580 gulden op (gemiddeld 4,60 gulden).

In de grote dreef brachten 147 bomen 1407,5 gulden op (gemiddeld 9,57 gulden).

(Laarne, Archief van het kasteel, Familiearchief van Vilsteren, nr. 398/27)

ONDERZOEKSPROJECT LOKAAL WAARDEVOLLE GEBOUWEN IN LAARNE EN KALKEN

Dirk Clerick, Lieven Hanselaer en
André Van De Sompel

Waardevolle gebouwen

Midden 2002 werd de Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne gecontacteerd door mevrouw Mieke Verbeeck, werkzaam op de dienst AROHM, cel Monumenten & Landschappen Oost-Vlaanderen. Zij is medeverantwoordelijk voor het opmaken van de *inventaris van het waardevol bouwkundig erfgoed*¹. Behalve privé-woningen, klein waardevol erfgoed en landschappen van lokaal belang bevat die inventaris ook de gebouwen en landschappen van uitzonderlijk belang, die als monument beschermd zijn.

Kort na de afwerking van de inventaris voor het Scheldeland werd de lijst voor Kalken en Laarne ter gelegenheid van Open Monumentendag opgenomen in een gemeentelijke publicatie². Die lijst bevat tot op heden ongeveer 250 gebouwen of sites³.

Voor het onderhoud, behoud en herstel van als monument beschermde gebouwen bestaat uitgebreide regelgeving en zijn van overheidswege financiële tegemoetkomingen voorzien. Dit geldt echter niet voor de niet-beschermde gebouwen.

Wel dient de gemeente voor elke stedenbouwkundige aanvraag met betrekking tot een niet-beschermde gebouw op die inventaris advies te vragen bij de administratie van Monumenten & Landschappen.

Samenwerking gemeente Laarne - Vereniging voor lokale geschiedenis van Laarne en Kalken

In de zomer van 2004 werd woning nr. 45 in de Kruisenstraat verkocht. De geplande afbraak van die woning, opgenomen op de lijst van waardevolle gebouwen, trok de aandacht.

¹ Schatten in Scheldeland. Op zoek naar waardevol bouwkundig erfgoed in het Scheldeland, in *Cultuurinfo Scheldeland*, jg. 6, nr. 2 (januari - april 2005), pp. 4-5.

De lijst is raadpleegbaar op www.monument.vlaanderen.be/vioe/nl/index.html.

² "Vruchten van het platteland", 5, Open Monumentendag 2003, Gemeente Laarne, blz. 59 - 67, Lijsten beschermde monumenten, voor bescherming vatbare monumenten en waardevolle gebouwen, Dirk Clerick.

³ Langlopend project *Bouwen door de Eeuwen heen*. Voor wat Kalken en Laarne betreft werden de gebouwen vooral bezocht tijdens de periode midden 2001 - eind 2002. De gegevens voor Kalken en Laarne zullen worden opgenomen in *Bouwen door de Eeuwen heen*, deel 20N.

Afbeelding 1. De woning in de Kruisenstraat, laatst bewoond door Emiel Bracke (1917-2003), een eenvoudig dorps huis met een onverwacht rijke inhoud (afdeling 2, sectie C, nr. 1116). Foto juni 2001.

Afbeelding 2. Deel zuidkant van de zuidelijke ruimte langs de straatkant met geschilderde motieven op de schouw en de muur na het weghalen van één laag behangpapier. Foto 8 juli 2004.

André Van De Sompel en Lieven Hanselaer voerden op eigen initiatief en met goedkeuring van de nieuwe eigenaar, onderzoek uit in het af te breken gebouw, zie afbeeldingen 1 en 2. De interesse voor de algemene constructie, allerlei oorspronkelijke interieurelementen (deuren en beslag, de muurdecoratie, de vloeren, enz...) mondde als vanzelfsprekend uit in het maken van een fotoreportage en opmetingen. Samen met de afbraak zou veel informatie over elementen van landelijke architectuur onherroepelijk verdwijnen, niet enkel voor deze woning, maar ook voor veel andere woningen op de inventaris.

Dirk Clerick, schepen van cultuur en evenzeer bestuurslid van de Vereniging, deelde meteen de bezorgdheid. Dankzij zijn inbreng vraagt de gemeente aan elkeen die een stedenbouwkundige aanvraag indient voor een woning uit de inventaris, medewerking te verlenen aan een onderzoek in en om de woning.

De gemeente doet voor dat onderzoek vooral beroep op de expertise van leden van de Vereniging voor lokale geschiedenis van Kalken en Laarne. In de mate van het mogelijke wordt een fotoreportage gemaakt en wordt ter plaatse zoveel mogelijk informatie verzameld. Die gegevens worden overgemaakt aan het gemeentebestuur. Aangezien door de huidige bouwconjunctuur veel van de gebouwen op de inventaris bedreigd zijn en kunnen verdwijnen, blijft dank zij dit gemeentelijk initiatief toch een schat aan informatie bewaard. Aangevuld met gegevens uit archiefonderzoek kan dat bijdragen tot een betere kennis van vroegere leefgewoontes.

Indien een eigenaar toch het behoud nastreeft van een waardevolle woning, is dit een prachtig en belangrijk gebaar naar de hele gemeenschap toe en dat verdient de passende waardering.

Het onderzoek

De voorbije maanden was het onderzoek van een aantal woningen een boeiende ontdekkingstocht.

In eerste instantie werden de gebouwen en hun onderdelen beschreven, gefotografeerd en opgemeten. Alle zichtbare en herkenbare bouwtechnieken en afwerkingen werden in de mate van het mogelijke gedocumenteerd.

Indien de woning zou worden afgebroken, kon worden verder gezocht achter lambrisering, behang en pleisterwerk.

In enkele gevallen werden kleine onderdelen gerecupereerd voor latere opmeting en onderzoek.

De prioriteit van het verzamelen van nuttige informatie is slechts een eerste stap, waarbij iets wordt bewaard van wat verdwenen is.

Bijkomend onderzoek omtrent de evolutie van de percelen en de bewoners van de huizen moet de gegevens in een ruimere context plaatsen.

Reeds nu zien we gelijkenissen in de opbouw en afwerking van de gebouwen en hun onderdelen.

De eigenaardigheid en de verscheidenheid van een aantal vrijgekomen muurschilderingen wekt nieuwsgierigheid, roept vragen op en vraagt bijkomend vergelijkingsmateriaal. Gegevens en publicaties rond gelijkaardig onderzoek blijken eerder schaars te zijn.

Hoeve Colmanstraat 38, afdeling 2, sectie D nr. 1528A

De hoeve in de Colmanstraat werd als waardevol gebouw geselecteerd omwille van haar vermoedelijke kern van een zestiende eeuwse constructie. De aanwezigheid van moer- en kinderbalken, zandstenen consoles en krulmuurankers wijzen op die herkomst. In de negentiende eeuw werd de woning grondig aangepast (muurankers vormen het jaar 1866) en de stallen opgetrokken (muurankers vormen het jaar 1883). Veel foto's werden genomen, behangpapier verwijderd en onderdelen onderzocht. Van achter de vezelcementplaten en plasticfolie, aangebracht als vochtbestrijdende wandbekleding, kwamen mooie muurschilderingen te voorschijn (afbeelding 4).

*Afbeelding 3. Het woonhuis van de deels omwalde hoeve in de Colmanstraat.
Foto 29 januari 2005.*

Afbeelding 4. Fragment van een muurbeschildering in wat als het oudere deel van de woning kan bestempeld worden, op illustratie 3 te identificeren als de woonruimte met de meest linkse vensteropening.

Woning Koffiestraat 11, afdeling 2, sectie C, nr. 1057 M-N.

Dit gebouw werd door Monumenten en Landschappen beschouwd als waardevol in het beeld van het dorp uit de negentiende en de vroege twintigste eeuw.

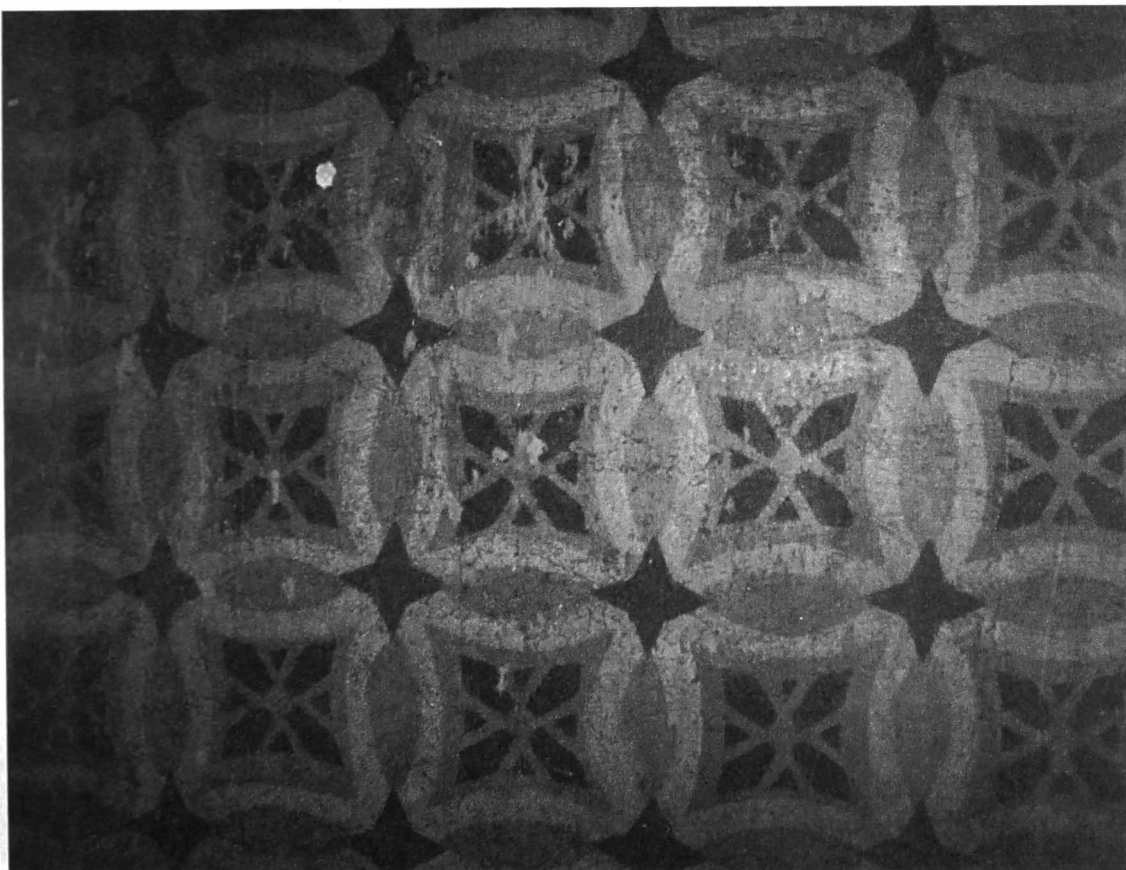
In de woonkamer werden achter het behangpapier, links en rechts van de schouw, kasten aangetroffen.

In de kasten, die in de loop van de jaren zestig afgesloten raakten, werd het oude uithangbord van *Café Stoelmakerij Frans Van De Velde - Verlot* gevonden.

Zowel de deuren van de kasten als de muren van kamer, waren beschilderd met eenzelfde motief (zie afbeelding 6).

Afbeelding 5. Voorgevel van de woning in de Koffiestraat die ooit als herberg, kruidenierszaak en ambachtswoning dienst deed.

Afbeelding 6. Fragment van muurbeschilderingen aangebracht met sjabloontechnik. De muurschilderingen bevonden zich in de ruimte die op afbeelding 5 kan aangeduid worden als de woonruimte links van de deuropening in het midden van de voorgevel.

Woning Kalkendorp 69, afdeling 2, sectie C nr. 867 H

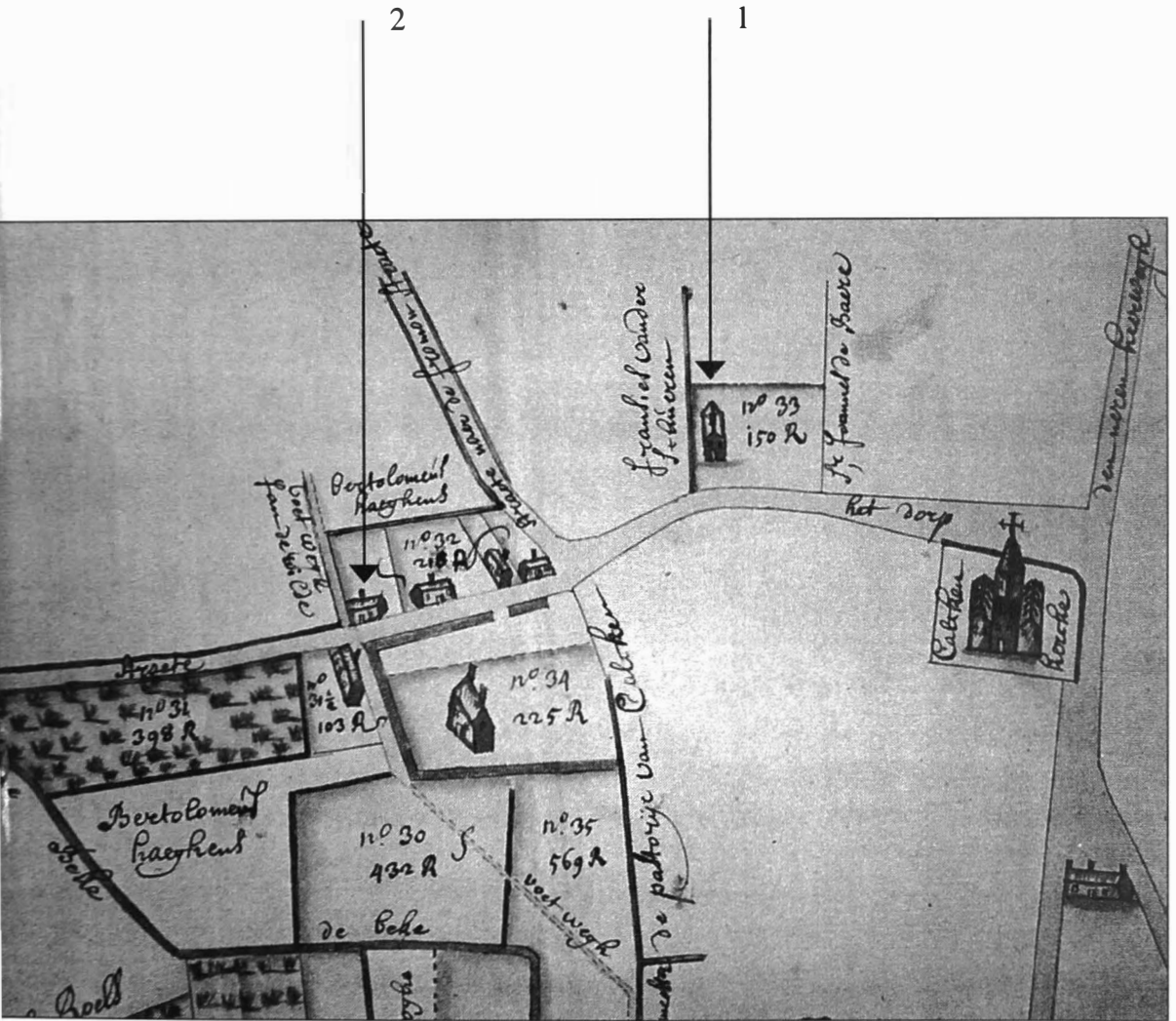
M&L situeert de bouw van deze woning in de zestiende/zeventiende eeuw. Volgens Marcel Meys stond op de sterk verweerde zandsteen in de westelijke zijgevel dan ook ooit een jaartal uit de 16de eeuw (1579?⁴) vermeld. De gevel met zand- en baksteen, de zandstenen omlijsting van de ramen en de moerbalken met balksleutels waren ondermeer de waardebepalende elementen.

Tijdens het onderzoek werden op de dakspanten merkwaardige telmerken aangetroffen.

Afbeelding 7. Zicht op de woning in Kalkendorp.

⁴ Informatie bekomen van de Kalkense priester Joannes Schinck († 1967).

Afbeelding 8. Op een figuratieve kaart van landmeter Benthuyt uit 1756⁵ staat een woning aangegeven die qua plaats en qua inplanting sterk overeenkomt met de onderzochte woning in Kalkendorp (pijl 1).
Op dezelfde kaart kan ook de (voorloper van de) woning in de Koffiestraat (afbeelding 5) aangeduid worden (pijl 2).

Woning Kwernstraat, afdeling 2, sectie D, nr. 470 K

In deze woning op de site van de vroegere heerlijke molen kon omwille van uiteenlopende redenen geen groot onderzoek uitgevoerd worden.

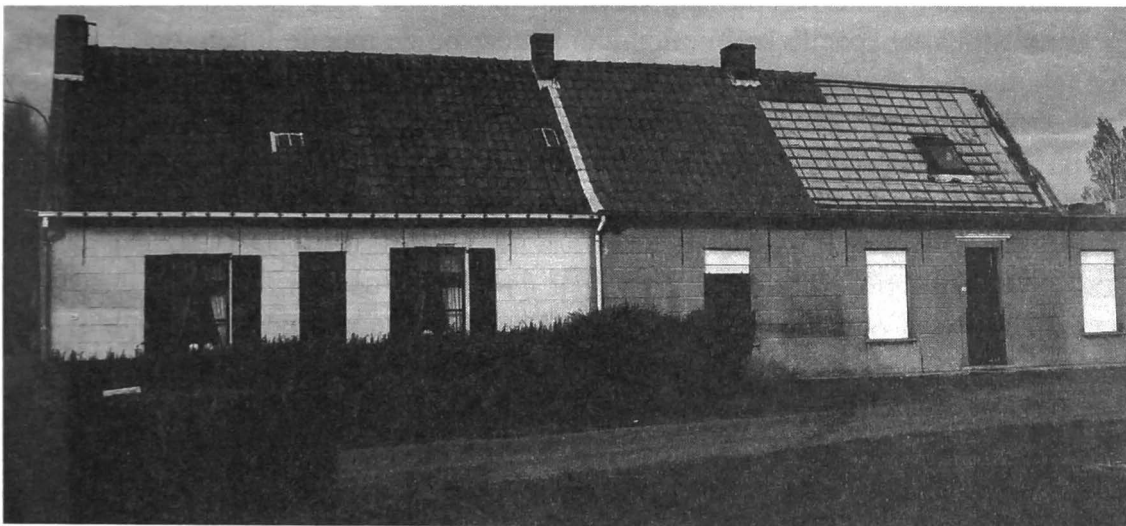
De hardstenen deuromlijsting werd opgemeten en een tweetal ramen werden gerecupereerd voor verder onderzoek

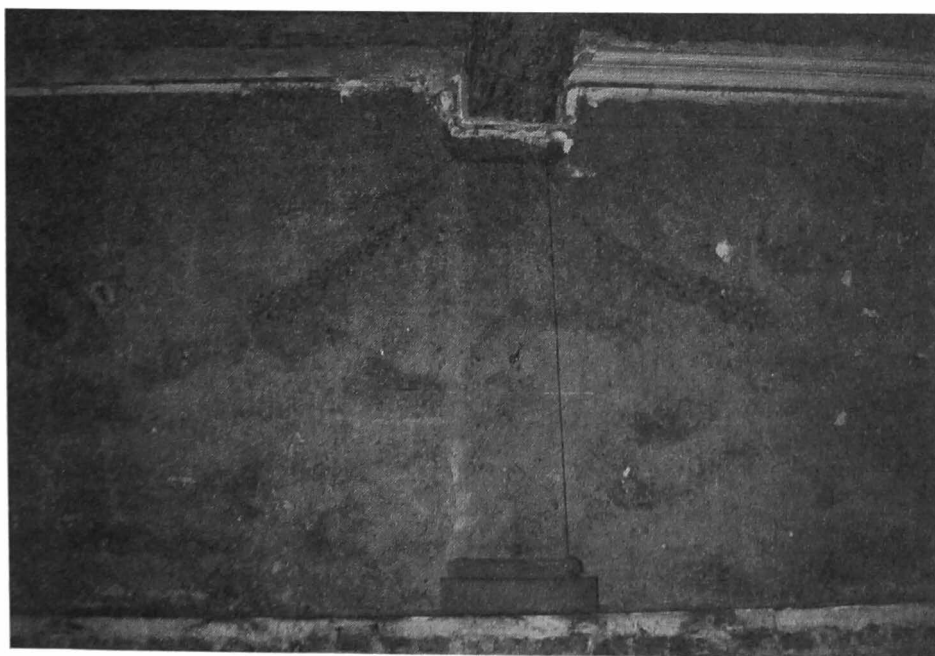
Afbeelding 9. Voorgevel van de woning in de Kwernstraat.

Woning Schriekstraat 49, afdeling 2, sectie B, nrs. 770R, 772L en 772M

Dit ogenschijnlijk eenvoudig boerenhuis bevatte een aantal waardevolle interieurelementen. Schouwen, lambrisering, balkenlagen en plafond met lijstwerk waren reeds grotendeels of helemaal verdwenen bij het bezoek. Na onderzoek van de wandafwerking werden ook hier een aantal opmerkelijke muurschilderingen gevonden. De stalling blijft bestaan en draagt in de muurankers het jaartal 1848.

Afbeelding 10. Zicht op de dubbele woning. De onderzochte woning bevindt zich rechts.

Afbeelding 11. Detail van de muurdecoratie van de westmuur van de woning, tevens de tussenmuur van de dubbele woning.

Woning Termstraat 53, afdeling 1, sectie C nrs. 634A en 635B

Een vaststelling die ons verheugde, was dat deze woning niet zou gesloopt worden. De eigenaars willen zoveel mogelijk van de bestaande woning in de verbouwing behouden.

Tijdens een gesprek met de eigenaars werden een aantal vaststellingen gedaan, ditmaal zonder breek- of kapwerk uit te voeren. Ook hier wordt nog een verscheidenheid aan sporen bij de verbouwing verwacht.

Er zijn een aantal specifieke interieurelementen die de moeite lonen, onder andere een schouw met aanleunend een authentieke inbouwkast, zandstenen consoles onder de moerbalken, het kapelletje in de gang, enz... Ook de deurknop van de vermoedelijke originele deur is bewaard gebleven en volgens de vroegere bewoners zou men er het jaartal 1717 moeten op terugvinden.

Afbeelding 12. Voorgevel van de woning Termstraat 53.

**Veel werk voor de boeg,
maar... niet alleen voor de medewerkers aan dit onderzoek?**

Het is duidelijk dat het verwerken, vergelijken en bestuderen van de verzamelde informatie nog heel wat studiewerk zal vragen.

We kunnen ons wel al verbazen over de "rijkdom" waarmee woonhuizen en boerderijen op het platteland vroeger waren aangekleed. De zorg die men toen besteedde aan het interieur was ook bij de "gewone" mensen groot. De aangetroffen omvangrijke schilderwerken moeten, behalve heel wat tijd, ook een groot deel van de beschikbare bouw- of renovatiebudgetten hebben gevraagd.

Naar de toekomst toe lijkt het ons nuttig een oproep te doen naar mensen die bij verbouwings- of opknapwerken sporen van vroegere muurdecoraties aantreffen. Het zijn immers niet alleen de waardevolle gebouwen uit de inventaris die deze informatie bevatten.

Het vastleggen op foto van die sporen is een belangrijke stap in een bewustwordingsproces. Ook het samenstellen van een dossier met oude foto's waarop het huis of het interieur zijn te zien, kan bijdragen tot een completer beeld van de vroegere manier van wonen.

De Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne en de gemeente Laarne kunnen, binnen de perken van de mogelijke tijdsbesteding, altijd met informatie ter hulp worden gevraagd.

NOSTALGIE. VAKANTIE IN EEN VER VERLEDEN...

André De Rijcke

Is het heimwee of een diepwortelend hunkeren naar een ver verleden....?
Toen de dagelijkse dingen nog eenvoudig en simpel waren.
Een onbezorgde jeugd van spel en plezier.

De prijskamp op het einde van het schooljaar kondigde de grote vakantie aan.
Die laatste schooldag kwamen we in onze zondagse kleren naar school en deelden de notabelen van de gemeente de prijsboeken uit.....
Het begin van een vakantie die oneindig oogde....

Wij gingen het avontuur tegemoet....
Sommigen namen de gewonnen boeken ter hand, anderen waren stevast op straat en in het veld te vinden. De velden waren toen nog wijd en groots en iedere dag snoof je een andere geur op.
Met de middagzon trokken we op verkenning langs grachten, beken en kanten, geen hindernis was ons te groot of te klein.

Stekelbaarsjes zwommen met honderden in het heldere water en werden gretig gevangen, in een bokaal gestoken en mee naar huis gebracht.
Helaas, hen was geen lang leven beschoren.
Houtkanten waren een bron van inspiratie voor het maken van "kampen" en dienden als grondstof voor het maken van houten bogen en pijlen .

We gingen op in de gebeurtenissen van het landbouwleven. Wanneer het koren rijp was wachtten we ongeduldig op de dag dat we onze zelfgemaakte papieren vliegers op het stoppelveld oplieten. Sommige vliegers waren echte kunstwerken die enkele jaren de vakantie overleefden. Gezeten met de rug tegen de schoven stro werden stevast "telegrammen" - zonder boodschap - langs het touw naar boven gestuurd...
Wanneer het touw van verschillende vliegers in elkaar verstrengeld raakten was een vliegramp onvermijdelijk.

Zo vlogen de dagen razendsnel voorbij.
De zondag was als een rode draad in de vakantie. Sommigen kwamen - nuchter - naar de halfzeven vroegmis, als lid van de bond van het Heilig Hart. Nadien volgde nog de hoogmis, een ideale gelegenheid om vergeten schoolkameraden te begroeten. Enigen onder ons - de rappe - kwamen ter kerke om stiekem hun zogezeigd lief te zien.

Bij slecht weer knutselden we bootjes in elkaar en werden "rekkers" gemaakt van oude fietsbanden die we richting elektriciteitsdraden schoten.
De eerste oogst van de aardappelen kondigde het einde van de vakantie aan. Sommigen onder ons hielpen bij het rapen van de aardappelen, nadien was het genieten van de in het vuur gegooide aardappelen...

Helaas stond de eerste schooldag weldra voor de deur en die wierp een schaduw op de voorbije avontuurlijke vakantie, waarin we geleefd werden door de natuur.....

Castellum

Driemaandelijks tijdschrift van de VERENIGING VOOR
LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

Dienst Wettelijk Depot nr. B.D. 40.652

Oplage: 300 exemplaren

Omslagillustratie:

De woning in de Kruisenstraat, laatst bewoond door eigenaar Emiel Bracke (1917-2003), een eenvoudig dorps huis met een onverwacht rijke inhoud. Foto juni 2004.

INHOUD

Editoriaal

André Van De Sompel 3

De dreven in het dorpscentrum van Laarne

Johan R.J. De Wilde 5

Onderzoeksproject lokaal waardevolle gebouwen in Laarne en Kalken

Dirk Clerick, Lieven Hanselaer en André Van De Sompel 29

Nostalgie. Vakantie in een ver verleden

André De Rijcke 42

Lijst beschermende leden, ereleden en steunende leden 43

Inhoudstafel 44

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Teksten mogen worden overgenomen mits vermelding van de bron en de auteur, en het toezenden van een exemplaar.